

Ірина Думчак

ЕКЗИСТЕНЦІЙНИЙ СВІТ УКРАЇНЦІВ-ЕМІГРАНТІВ (за романом Аскольда Мельничука “Посланець мертвих”)

Серед проблематики ХХ століття значну увагу як літературознавців в Україні, так і в інших країнах світу привертає екзистенція людини у суспільстві на тлі самоствердження та самовизначення у просторі свідомого чи підсвідомого співіснування. Зображення самотньої екзистенціальності українського емігранта у чужомовному суспільстві характерне для одного з найяскравіших представників української складової американського полікультуралізму Аскольда Мельничука, засновника літературного журналу “AGNI”, за редагування якого та за різного роду публікації нагородженого численними відзнаками¹. Популяризуючи своєю творчістю українську тематику за кордоном, митець долучається до розвитку української літератури загалом. Взаємостосунки людини і суспільства, зокрема українського емігранта-митця та американського суспільства, співіснування понять минуле – сьогодення, старий світ – новий світ, спроби національної самоідентифікації та відчуження індивіда від індивіда, індивіда від спільноти, індивіда від держави, психологічні чинники абсурдної поведінки, вчинків та діянь, особистісні переживання та внутрішнє протиставлення і співіснування багатьох “я” в одній людині – все це становить основну проблематику творчості Аскольда Мельничука і потребує ґрунтовного дослідження.

Наше завдання полягає в поглибленому вивченні підґрунтя та закономірностей даної проблематики, зокрема дослідження сенсу буття українського емігранта на матеріалі англomовного роману про Україну “Посланець мертвих” (2001), про який, досі, на жаль, немає жодного відгуку українських критиків або хоча б якоїсь інформації для вітчизняних читачів.

Неординарну постать письменника А.Мельничука справедливо можна віднести до визначних представників сучасної американської прози. Своїм романом “Посланець мертвих” автор виводить українську літературу діаспори, яка “трансформувалась в англomовну літературу і стала її складовою”², на якісно новий етап її розвитку у постмодерністському просторі. Другий роман письменника, як і перший “Що сказано” (1994), змальовує передумови виїзду за кордон та знану лише емігрантами дійсність, врешті – екзистенціальну самотність українця в іншомовному світі, іноментальному суспільстві. Історія української діаспори, як справедливо зауважує Оксана Забужко, є “по суті, розтягнений на кілька десятиліть, надсадний і приречений... рух опору, героїчне зусилля протиставитись довколишній дійсності, затримавши для себе й своїх дітей ілюзорний, залишений у минулому і ніде, крім як в пам’яті, не існуючий культурний космос, – той, із яким прибули”³ і який намагались зберегти на зібраннях, де співали і згадували про “старий світ”. У А.Мельничука “емігранти завжди говорили про місця, які ніколи не бачили їх діти, розповідали історії, які ми (діти) не могли повністю уявити”⁴ (С. 15).

¹ BU PEN pal // The Boston Globe. – May 30, 2001. – P. 1, Koznarska Casanova Ika. Askold Melnyczuk receives PEN award for magazine editing // The Ukrainian Weekly. – Sunday, May 27, 2001. – P. 13.

² Думчак І. Художні особливості роману Аскольда Мельничука “Що сказано” // Українознавчі студії. – 2001. – №3. – С.162.

³ Забужко О. Що сказано, або як українська література “виходить в люди”// Репортаж із 2000-го року: збірник статей. – К., 2001. – С. 25.

⁴ Тут і далі подаємо цитати за романом Аскольда Мельничука “Посланець мертвих” (*Askold Melnyczuk. Ambassador of the Dead. Counterpoint press. – Washington, D.C. – 265 pp.*), посилаючись на сторінки в нашому перекладі.

Роман складається з 5 розділів: “Родина Круків”, “Захворювання з ознаками зникання”, “Посланець мертвих”, “Жінка, що поборол Сталіна” та “Невидимий світ”. Сюжет захопливий, у своєрідному обрамленні якого (Ніка Блуда, лікаря, викликає Адріана Крук, матір одного з друзів його дитинства, з метою повідомити Ніка про якусь подію чи людину, і цією людиною є її син Алекс, який помирає у сусідній кімнаті від крововтрати, про що ми дізнаємося в кінці роману) описані важливі події до і після еміграції в США двох українських сімей: Круків і Блудів, зокрема: голод 33-го, Друга світова війна, еміграція через Ді-Пі табори до США та життя за кордоном. Слід зауважити, що американська критика загалом схвально зустріла новий роман письменника, однак сприйняття і розуміння проблематики твору були суперечливими. Відгуки американської критики можна поділити на 3 групи. Перша (найчисленніша) вважає, що центральною темою твору є протистояння між Адою, яка тяжіє до спогадів про минуле, та її синами, які тягнуться до американського способу життя⁵; протиставлення антиподів: минуле – теперішнє, етнічна ідентичність – асиміляція, Круки – Блуди, а також Нік – Алекс, Ада – Алекс, Нік – Ада, Ада – Антон тощо⁶; порівняння і протиставлення “двох різних стереотипних реакцій після приїзду до Америки після війни”⁷. Найширше у цій групі критиків розглядається конфлікт між Новим світом і Старим світом, зокрема наявність Синдрому Старого Світу⁸, властивого тим емігрантам, які не поривають зв’язку з минулим, зокрема Аді, яку переслідують привиди минулого. Представники другої групи вважають джерелом усіх трагічних подій в еміграції виключно звернення до минулого⁹, яке “ніколи не зникає”¹⁰, над яким “проливають сльози”¹¹, привиди якого “дихають у темних закутках життя кожного емігранта”¹². Критика останньої групи акцентує свою увагу на такій головній темі твору, як ідентичність – етнічна, расова, – її втрата у такій образній метафорі як “хвороба з ознаками зникання частин тіла”¹³. Навіть береться ширший аспект – зникнення “батьків із сімей та втеча синів від матерів”, так як і зникнення “сотень тисяч під час радянської окупації, голоду та фашизму, так як і зникнення самої країни з карти світу”¹⁴. “Якщо ти втрачаєш свою українську суть, мову, спогади – хоч би які б жахливі вони були – то що ж залишається тобі, хіба що нице фізичне існування без будь-якого значення?”¹⁵ – говориться в одному з відгуків.

Варто зауважити, що проаналізовані відгуки загалом позитивного характеру, однак є й такі, які, недооцінюючи твір, говорять про нереалістичність

⁵ Reich Tova. The Menace of Memory // The New Leader. – May / June , 2001. – P. 42.

⁶ Cryer Dan. Vivid Dreams come to life in “Ambassador” // The Boston Globe. – Book Review. – Newsday. – June 9, 2001. – P. 5, Salli Marta. Dark memories : Novel explores immigrants’ struggle to leave the past without losing themselves // The Detroit Almanac. – July 22, 2001. – P. 10.

⁷ Lisa Jo Bezner. The price of immigration for one family // The New Mexican. – May 27, 2001. – P. 2.

⁸ Ruescher Scott. Displaced Persons // ArtsEditor. – October, 2001. – P. 3, Lichtenstein Jess. Overcoming the cliches of immigrant lit // Courant Review. – June 3, 2001. – P. 1.

⁹ Gray Bob. Ambassador of the Dead // Industry Newsroom. – American Booksellers Association. – June 14, 2001. – P.2, Kubisz Carolyn. Askold Melnyczuk. Ambassador of the Dead // Kirkus Reviews. – Booklist. – Apr.1, 2001. – P.2.

¹⁰ Sullivan Patrick. From Library Journal // Copyright 2001. – Cahners Business Information, Inc. – P.4.

¹¹ Pierce William. Characters redeemed by beautiful novel // Sunday Patriot. – News Books. – July 15, 2001. – P. 2.

¹² Greenbaum Beth. A Liturgy of Losses: A Review of Ambassador of the Dead by Ascold Melnyczuk // J Books. – 06, 2001. – P. 1.

¹³ Lappin Linda. Redrawing the Map // Ruminator Review. – Winter 2001 – 2002. – P. 51.

¹⁴ Melnyczuk Askold. Ambassador of the Dead // Essays and Reviews. – Bostonia. – Summer 2001. – P. 87.

¹⁵ See Carolyn. Fitting In, Flipping Out // Washington Post. – Friday, May 11, 2001. – P. 1.

зображуваного¹⁶, переобтяження художнього полотна “порівняннями, які відволікають читача”, а стиль називають “дурнуватим та занадто філософським”¹⁷.

Абсолютно всі критики сходяться на одному: мова твору жива, яскрава, прозора, хоч і розсудлива, а сама оповідь насичена “гострим реалізмом та тяжкою правдою”¹⁸. Підтвердженням цього є часте вживання порівнянь та метафор, гумор переходить у сарказм, іронію, а кожний вчинок чи подія підсумовуються узагальненнями або афоризмами на зразок: “що значить бути Американцем – постійна невизначеність з оглядкою в ніщо” (С. 239) або “життя як один безкінечний день навчання в школі” (С. 124), “емігранти – це паперові карикатури для Нового світу” (С. 205) тощо. Отже, роман А.Мельничука – “це ліричний, сердечний пеон тим емігрантам, які живуть, так і не впорядкувавши свої проблеми довгий час на цій землі можливостей”¹⁹, – говорить в одній із заміток.

У сучасному романі А.Мельничука “Посланець мертвих” введено комплекс вічних тем і проблем: війни і миру, кохання і закоханості, сенсу існування і самоідентифікації, а насамперед – місця людини у суспільстві, зокрема місця митця у чужомовному середовищі з абсолютно своєрідним стереотипом, ментальністю тощо.

Так, головна героїня Адріана Крук не знаходить себе у Новому світі. Чому? По-перше, не дає спокою пережите в минулому (голод 33-го, Друга світова війна, згвалтування німецьким солдатом, вбивство на її очах батька німцями тощо). По-друге, невдале заміжжя (зрада чоловіка, який ніколи не кохав її по-справжньому). По-третє, Ада ніколи не знаходила задоволення у праці... офіціантки. А на що міг претендувати емігрант навіть зі знанням мови, коли його не сприймали як повноцінну людину? Єдина втіха для Ади – спілкування з Богом і привидами минулого: батьками, сестричкою Ніною, що мала 3 дні від народження, як померла. Але в Ади є двоє синів – Пол і Алекс, які, на відміну від батьків, що народились і виростили в Україні, є уродженцями “країни великих можливостей”. Хоч як нав’язувала їм матір українство розповідями про минулі події, та їхні думки були спрямовані в інше русло: “...вони (батьки)... жили з думками, зосередженими на чомусь з минулого. Тим часом довкола нас цвіла неймовірна флора Америки в zenіті розквіту..., а дорослі... примушували вчити напам’ять вірш їхньою мовою: *Tilke ya, tov okaуani, i den i nich plachu...*” (С. 16).

Сумна іронія. Та автор зі всією серйозністю наполягає на збереженні хоча б пам’яті про країну, звідки родом батьки. Однак таке практично неможливо, бо емігрантів з України не ідентифікують самі ж американці: навіть у школі на карті світу Україна зображена як частина Росії, Радянського Союзу, а будь-які спроби самоідентифікації на уроках викликають глузування і навіть обурення з боку вчителів.

Письменник підсумовує: пригнічені Новим світом емігранти відповідали на зовнішні подразники внутрішнім спротивом, який часто призводив до самотності і духовних терзань або й до божевілля (образ Петра), а ті, що змогли побороти тяжіння до минулого, – виживали духовно і фізично. Яскравим представником останніх є

¹⁶ *Gray Bob*. Ambassador of the Dead // Industry Newsroom. – American Booksellers Association. – June 14, 2001. – P. 2.

¹⁷ *Chard de Niord*. Ambassador of the Dead // Harvard Review 21. – June 2001. – P. 160.

¹⁸ *Wendy D 3520*. Ada, The Ambassador of the Dead – Whether She Likes It Or Not // Epinion. – June 19, 2001. – P. 3.

¹⁹ *Sharma-Jensen Geeta*. Lyrical character touches heart // JSOnline Milwaukee Journal Sentinel. – Dec. 8, 2001. – P. 1.

сім'я Блудів, які ізолюються від Круків: переїжджають в інший район, де “стара країна зменшилась до усмішки “чеширського kota”, і не дозволяють своєму синові Ніку спілкуватися з його другом Алексом. Кожен із членів сім'ї Блудів успішно інтегрувався у нове життя, зокрема, матір, Ірина Січ — дружина американського лікаря; батько, якого повністю поглинула робота, не залишивши часу на згадки про минуле; і Ніколас, адаптація якого проходила легше, бо “традиції були витіснені вказівками у струмені ...комплексних практичних вмій” і для якого “навколишня дійсність — це нерухома картина вічності” (С. 216). Тільки після смерті батьків Ніколас роздумував над питаннями: що ж це за дивна країна, з якої вони (батьки) втекли? Чому її ідентичність така невизначена? Яка правда про те, що трапилося у “старій країні”? Відповіді на ці запитання знайти важко, і автор дає чітке пояснення *чому*: “Українська історія була такою заплутаною, що важко відокремити правду від міфу чи вирішити, чийї версії повірити. Легше забути її цілковито” (С. 211). Ніколас прагне пізнати власну самість, знаходячи вихід у подорожі по священних місцях, що є своєю спокутою перед батьками. Як справедливо зауважує Леся Генералюк, для Аскольда Мельничука “точкою відліку в аспекті етнічної самоідентифікації є імагінальний світ предків з усвідомленням того, що зовнішні форми життя народу є тільки інкарнація загальної ідеї, яка зумовлює це життя і яку необхідно відшукати”²⁰.

Порушення проблеми місця та ролі митця у суспільстві в цілому та чужомовному зокрема властиве мистецькому постмодернізму, до якого сміливо можна віднести і роман А.Мельничука “Посланець мертвих”. Письменник уже висвітлював цю тему у своєму першому романі “Що сказано” (1996), та більш глибоке її висвітлення знаходимо у цьому творі.

Образ Алекса неоднозначний. З одного боку, він — син Адріани Крук, як і його матір, у дитинстві мав здатність бачити привиди з минулого, з іншого боку — особистість, художник з великими амбіціями щодо своєї професії. Становлення Алекса як митця починається з дитинства, із малювання ним на стрічках жовтого паперу коміксів, з яких він сам робив фільм і з допомогою коробки представляв друзям власну версію телевізійної програми. Хоча мистецтво було далеким від життя більшості емігрантів, Алекс почувався “переконаним у своєму таланті... художника” (С. 182).

Алекс самотній не тільки як емігрант, а й як митець (“самотність — це жертва, розплата за дар творчості чи самотність як самодостатність, цілісність і внутрішня гармонія, нагорода творцю?”²¹), для нього самотність виступає умовою досягнення сенсу існування. Алекс іде з дому, бо знає, — якщо залишиться, то його спіткає та ж участь, що й брата Пола, який відібрав собі життя, бо за спосіб самореалізації та незалежності від матері обрав війну у В'єтнамі, яка негативно вплинула на його психіку. Алекс шукає однодумців, які дивляться на світ так само, як він. І знаходить. В Інституті для Уявлюваного Існування, очолюваного таким собі Серджем, який ненавидить багатих і основним своїм завданням вважає навчання студентів зраді, здирицтву, бійці, шахрайству, брехні, крадіжці, введення людей у стан жадібності, гніву тощо, “щоб вони могли потім контролювати всі ці стани” (С. 195). Чому Алекс прийняв для себе ці абсурдні твердження? Антагонізм матері і сина: постійні розповіді Ади про її соціальне становище у Старому світі, які дратували Алекса, і як спротив цьому — сприйняття

²⁰ Генералюк Л. Міф як потреба етнічної самоідентифікації // *Кур'єр Кривбасу*. — 2003. — №2. — С. 9.

²¹ Карпенко З. Застосування психологічної герменевтики до тлумачення художніх творів // *Герменевтика психологічної практики*. — К., 2001. — С.120.

Алексом “американської версії тої ж політики, що зруйнувала родину його батьків”. А отже, “у той час, як Ада поверталась щоразу внутрішньо до зідеологізованого минулого, її син поважно ступав до утопічного майбутнього” (С. 195). Алекс весь час розчаровується: у навчанні (а хто платитиме за школу), у коханні, у житті. Психіка не витримує випробувань долею, і Алекс потрапляє на лікування до психіатричної лікарні. Щоразу, спілкуючись з Ніком, Алекс говорить дивні речі, хоча інколи в нього визрівають непогані ідеї, як-ось: малювати картини, продавати їх і купити на зароблені гроші невеличкий магазинчик. Та через якийсь час Алекс опускається на саме дно: пиятика, наркотики, жінки. Після другого лікування у психіатричній лікарні Алекс стає посудомийником, що, очевидно, відчутно завдало шкоди його й так нестійкій психіці. Врешті-решт він приходиться додому до матері нізвідки, закривавлений і помирає у неї на руках. Така, власне, розв’язка твору. Алекс постійно втікав від матері, яка набридала йому своїми розповідями про “Старий світ” навіть в уяві, та все ж прийшов перед смертю саме до неї, бо більше нікому він непотрібний, що є свідченням трагічної долі українця на чужині. Алекс намагався прийняти американський спосіб життя, зреалізувати себе на чужій землі, як і Нік, та перешкода у подоланні зв’язку з минулим виявилась нездоланною, а пристосування до Америки як до жорстокої системи з усталеними цінностями та вимогами стало для Алекса непосильним завданням. А отже, перед будь-яким емігрантом постає дилема: “Якщо асимілюватись цілковито, ризикуєм втратити свою ідентичність. Асимілюватись частково – ризикуєм залишитись непоміченим у новій країні”²². Тому не кожен міг змиритися з долею “маленької людини” у чужоземному суспільстві, де така природа системи, від котрої, якщо захочеш заховатися, не втечеш; “ти закриваєш двері, а хтось все одно зриває замок” (С. 178). Навіть у Ніка, який і народився, і виріс у США, є слов’янські риси: він ненавидить нездорове змагання між друзями у школі, а також йому важко знаходити нових справжніх товаришів через внутрішнє несприйняття іншого світогляду, іншої ментальності.

Зовсім іншим постає перед нами ще один не менш вартісний персонаж – Антон, професор літератури, український поет-емігрант, філософ, врешті екс-коханий Ади, який зреалізував себе на іншому континенті – в Англії. Однак для нього – надзвичайно освіченого (знав кілька мов), поетично обдарованого, як він сам вважав, “двері закрились перед джерелом натхнення у творенні поезії” (С. 150), коли Антон виїхав з рідної домівки. Для нього був істиною той факт, що “правдива поезія пишеться мовою, яку прищепила батьківщина, і ця мова для нього тепер втрачена..., натомість він зупинився на літературній критиці” (С. 150). Постаючи перед складним вибором, “який не виникав у минулому, як-от: місце в новому суспільстві, нове культурне й літературне середовище, функціональність мови тощо”²³, Антон досяг успіху як критик, та все ж він неоднозначний у своїх міркуваннях. На таких вчених людей емігранти поклали надії, до них прислухалися, та інколи і розчаровувались. “Зростання часової віддаленості від батьківщини” спричинило факт виголошення Антоном промови перед українськими емігрантами англійською мовою, що для всіх було шоком. Він говорив про збереження надбань літературної спадщини “нової батьківщини”, хоча й з певним зобов’язанням перед минулим: “Знання історії є необхідністю: без цього немає свідомості, а без свідомості немає себе” (С. 102). Та в обставинах,

²² Wendy D 3520. Ada, The Ambassador of the Dead – Whether She Likes It Or Not // Epinion. – June 19, 2001. – P. 2

²³ Сорока М. Еміграція та питання розвитку української літератури в літературній критиці Юрія Шереха (1945 – 1956) // Слово і Час. – 2003. – №1. – С. 9.

які склалися, на його думку, треба шукати способи самореалізації. Антон — митець, що бачить літературу як рушійну силу, а до сенсу життя підходить по-філософському. Коли Ада під час війни не знаходила відповіді на такі запитання, як: звідки у світі береться жорстокість? у чому корінь зла? чому ворожі літаки атакують саме її? — Антон пояснював їй по-своєму філософію життя, яка полягала у співвідношеннях трьох начал, “літаків” — історичному, моральному і духовному, з яких перше пов’язане з “владою, розкраданням ресурсів та поневоленням народів”, друге — мораль — з діями, вчинками певних індивідів, а останнє — із стосунками з Богом (С. 126). Та справжні потаємні думки Антона виокремлюються у його розмові з Ніком у монастирі. Мова поета насичена античними персонажами та легендами (Орест, Еней, Діана). Та автор вкладає у його уста неспростовні істини: “Інколи те, що люди роблять для самозбереження, має протилежний вплив на наступне покоління”, “Війна спотворила багатьох людей” (С. 237-238). Більше того, за гріхи батьків відповідатимуть діти, за Біблією — до третього покоління, але треба жити своїм життям, вважає Антон, а не минулим, яке стає “вивертом, втечею, з якою легше себе пов’язати, ніж із навколишньою дійсністю” (С. 238).

Проводячи паралель з материковою українською літературою у руслі зазначеної проблематики, варто згадати про образ Кирила Орленка із твору Степана Процюка “Інфекція”, “який вірив у високу місію власного живопису”²⁴, та водночас був переконаний, “що талановитим є той митець, що живе із власної праці”, а без “комерціалізації” своєї творчості — пропадеш”²⁵.

Традиційно письменник вдається до казкових елементів та елементів фантастики, щоправда у “Посланці мертвих” вони трапляються рідше, на відміну від роману “Що сказано”, де в частині “Мореходи” у формі легенди розповідається про минуле родини Забобонів²⁶. У “Посланці мертвих” елементи фантастики наявні в оповіданні, написаному Антоном про Адине минуле: “Славу, Королеву Вітрів... підхопив торнадо, після чого вона опинилась у гнізді з соломи... Говорила Аді, що бачила покійного дідуся зі списом у руці” (С. 111). Ще один яскравий приклад — вознесення о. Мирона над землею (С. 204), що є аналогією до вознесення падре Никанора до небес у відомому творі Маркеса “Сто років самотності”²⁷. Використання фантастичних та казкових елементів надає оповіді динамічності та експресії. Глибоко символічна також назва української землі: “Воскресіння на річці Пам’ять”.

Американський критик Роберт де Лосса назвав роман “першокласним спостереженням американської традиції через призму сучасної української еміграції”²⁸. Ще яскравішу оцінку роману дав Джеймс Керрол, вважаючи, що Аскольд Мельничук створив “роман, який перехрещує кордони між нацією примар і Нью Джерсі, між безжальним минулим століттям та безмежністю любові, горя і надії”²⁹.

Якщо вважати постмодернізм “закономірною реакцією на кризу людини і суспільства”, який “випикує” біль духовної “захланності” людини, “втрату нею

²⁴ Процюк С. Інфекція. — Л., 2002. — С. 69.

²⁵ Там само. — С. 74.

²⁶ Див.: Думчак І. Художні особливості роману Аскольда Мельничука “Що сказано” // Українознавчі студії. — 2001. — №3. — С.164

²⁷ Див.: Маркес Габриель Гарсія. Сто лет одиночества. — М., 1987. — С. 86.

²⁸ Robert De Lossa. Ambassador of a Generation: Melnyczuk's new novel of the Ukrainian American experience // The Ukrainian Weekly. — Sunday, June 17, 2001. — P.13.

²⁹ Carrol James. Ambassador of the Dead // Harvard Book Store. — The Boston Globe. — July Select 70. — 2001. — P. 3.

самобутності й духовного осердя”³⁰, то англомовний роман “Посланець мертвих” — це екзистенціальна модель постмодерністської літератури з притаманною їй іронічністю та самоіронічністю, епатажністю, розгубленістю індивіда перед власною екзистенцією, який (індивід) переважно перебуває на темпоральній межі — між минулим і сьогоденням. Символізм і значущість назви “Воскресіння на річці Пам’ять” стосовно нашої Батьківщини зобов’язує українців повернутися до своїх коренів, історії, мови, культури в цілому, оскільки духовне “воскресіння” України неможливе без синтезу “старого” і “нового”. Отож, на нашу думку, слід передусім здійснити переклад і видання роману “Посланець мертвих”, який міг би естетично й духовно збагатити українського читача, а також потрібне подальше дослідження творчої спадщини Аскольда Мельничука з метою глибшого осягнення трагічної долі українців як до, так і після еміграції.

м. Івано-Франківськ

³⁰ Лавринович Л. Сучасний український постмодернізм — напрям? стиль? метод? // Слово і Час. — 2001. — №1. — С. 44.

ПАМ’ЯТКА ДЛЯ АВТОРІВ

Журнал “Слово і Час” висвітлює питання історії, теорії та сучасної практики літературного руху, загальнокультурного життя. Виходячи з принципів об’єктивності та плюралізму, редакція не вважає за обов’язкове поділяти всі погляди і положення авторів, завдяки чому зберігає і природний ґрунт для конструктивної полеміки.

Неодмінними вимогами до матеріалів, що подаються на розгляд редколегії, є достеменність наведених фактів, посилань на всі використані джерела, точність у цитуванні.

Статті та інші матеріали (крім листів) подаються до редакції українською мовою, обсягом не більше друкованого аркуша; посилання розміщуються внизу сторінки.

Статті подавати в комп’ютерному наборі — як текстовий файл без переносів у словах у текстовому редакторі Microsoft Word (від 6-ї версії) у розширенні RTF на стандартній дискеті; можна надсилати електронною поштою (E-mail: jour_sich@iatp.org.ua; www.word-and-time.iatp.org.ua).

До дискет (бажано продублювати текстовий матеріал на 2-х дискетах) обов’язково мусить бути подана виразна роздруковка статті у 2-х примірниках, виконана шрифтом не менше 14 кегля через 2 інтервали 28 рядків на сторінці.

До статті додається анотація (до 5-ти рядків) — для розміщення на веб-сторінці.